

ФИЛОСОФИЯ

**ОНТОЛОГИЯ  
ЖӘНЕ  
МЕТАФИЗИКА:  
БОЛМЫСТЫ ТҮСІНУ**

# ЖОСПАР

- 1. ОНТОЛОГИЯ–БОЛМЫС ТУРАЛЫІЛІМ.  
БОЛМЫС ЖӘНЕ БЕЙБОЛМЫС. БОЛМЫСТЫҢ ТҮРЛЕРІ**
- 2. «МАТЕРИЯ» ҰҒЫМЫ. ҚОЗҒАЛЫС, КЕҢІСТІК ЖӘНЕ  
УАҚЫТ**
- 3. МЕТАФИЗИКА. «ИДЕЯ» ҰҒЫМЫ. ИДЕЯ ЖӘНЕ РУХАНИ  
ҚҰНДЫЛЫҚТАР БОЛМЫСЫ**

# КІРІСПЕ

Әр заманда өмір сүрген ойшылдар бұл ұғымды көбінесе жүйелі философиялық толғаныстардың бастапқы негізі деп қараған. Осы уақытқа дейін де болмыс туралы бұл көзқарас өз мәнін сақтап келеді. Адамның дүниеге қатынасының негізінде қандай құндылық жатса да, оның бастамасы – болмыс.

# **ОНТОЛОГИЯ – БОЛМЫС ТУРАЛЫ ҒЫЛЫМ.**

**”Онтология - болмысты зерттейтін ғылым. Бұл ғылымның төңірегінде пікірлер, ойлар, анықтамалар алуан түрлі. Болмыс - тарихи шығу тегі терең, философиялық ұғым. Адамдар арасындағы қарым-қатынаста ”болмыс” термині объективті шындықты қамтитын үш мағынада қолданылады. Қоғамдағы және адамдар өміріндегі материалдық және рухани дүниенің қорытындысы».**



# БОЛМЫСТЫҢ ӘРТҮРЛІЛІГІ

«Болмыстың сан алуандығы: табиғат, қоғам, адам, ой, идеялар – бәрі бірдей өмір сүреді, бірақ әртүрлі формада олар тұтас және тұрақты дүниені құрайды. Болмыс ұғымы кең философиялық категория бола отырып, дүниедегі барлық тіршілік иелерін қамтиды. Философияда «болмыс» термині онтологиялық категория ретінде қалыптасады, ол адамның өмір сүруін қамтамасыз ететін нақты шындыққа қатысты, мұнда адам жеке болмыс ретінде әрекет етеді.

# **БОЛМЫСТЫҢ ТАРИХИ ФОРМАЛАРЫ**

**1 заттар және процестер болмысы, ол өз кезегінде табиғи заттар мен процестер және адамдар жасаған заттар мен процестер болмысына бөлінеді, өзімен-өзі объективті өмір сүреді;**

**2 адам болмысы: заттар дүниесіндегі адам болмысына және адамның өзіндік болмысына жіктеледі;**

**3 рухани (идеялық) болмыс – адам жан дүниесі мен санасы;**

**4 әлеуметтік болмыс, бұл да өз алдына қоғамдағы және тарихи процестерге жіктеледі.**

# БОЛМЫС ЖӘНЕ БЕЙБОЛМЫС

**Болмыстың қарама-қарсысы - жоқ болу. Парменид бар нәрсенің бәрі шын мәнінде бар, бірақ бұл шындыққа сәйкес келмейді деп дәлелдеді. Тейяр де Шарден дүние үнемі жаратылу процесінде, ал адамзат басты рөл атқарады деген ойды қосты. Болмыс болмыстың қарама-қарсылығы, ол болмыспен бірге шынайы болуы мүмкін. Бұған туылмаған адамдар, жаратпаған заттар және қазір жоқ бұрынғы нысандар жатады.**

# МАТЕРИАЛДЫҚ ӘЛЕМ БОЛМЫСЫ

Материя – адам санасынан тәуелсіз өмір сүретін әмбебап объективті шындық. Ол сезім арқылы қабылданып, болмыстың негізін білдіреді. Материя мәңгілік, шексіз, үнемі қозғалыста болады және өзін-өзі анықтайтын атрибуттарға ие. ОНЫҢ қасиеттері барлық материяға ортақ атрибуттар мен материяның нақты түрлеріне тән режимдер арқылы ашылады.

**Қозғалыс**

**кеңістік**

**уақыт**



# **МАТЕРИАНЫҢ ФОРМАЛАРЫ НЕМЕСЕ ӨМІР СҮРУ ТӘСІЛДЕРІ – ҚОЗҒАЛЫС, КЕҢІСТІК, УАҚЫТ.**

**«КЕҢІСТІК» – БҰЛ  
МАТЕРИА ТІРШІЛІГІНІҢ  
ЖАЛПЫ ЖӘНЕ  
ОБЪЕКТИВТІ ФОРМАСЫ,  
ОЛ БІР МЕЗЕТТЕ  
ТІРШІЛІК ЕТЕТІН  
ОБЪЕКТИЛЕРДІҢ  
ОРНАЛАСУ ТӘРТІБІН  
БІЛДІРЕДІ.  
МАТЕРИАНЫҢ ҮШ  
ӨЛШЕМДІ ОБЪЕКТИВТІ  
ФОРМАСЫ**

**ҚОЗҒАЛЫС-БҰЛ  
МАТЕРИАНЫҢ ТІРШІЛІК ЕТУ  
ТӘСІЛІ, ДЕМЕК ОЛ МАТЕРИА  
СИЯҚТЫ МӘҢГІ,  
ҚАЙТАЛАНБАЙТЫН,  
ЖОҒАЛМАЙТЫН, БІР  
ФОРМАДАН БАСҚА ФОРМАҒА  
ӨТУШІ, ЖАЛПЫ, АБСОЛЮТТІ.  
ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ФОРМАСЫНА  
ТӘН ЕРЕКШЕЛІК -  
ӨЗГЕРМЕЛІК ЖӘНЕ  
ТҰРАҚТЫЛЫҚ.**

**«УАҚЫТ» – БҰЛ  
ҰЗАҚТЫҚТЫ, БІР  
ӨЛШЕМДІКТІ,  
АССИМЕТРИЯЛЫҚТЫ,  
ҚАЙТА АЙНАЛМАУДЫ  
ЖӘНЕ ЖАЛҒАСТЫҚТЫ  
СИПАТПЕН  
АНЫҚТАЛАТЫН  
МАТЕРИА ТІРШІЛІГІНІҢ  
ОБЪЕКТИВТІ ФОРМАСЫ.**



# ФИЗИКАДАН КЕЙІН

«Метафизика» гректің «Meta ta physics» – «физикадан кейін» сөзінен шыққан және бастапқыда Аристотельдің негізгі философиясы болды. Бұл философиялық ғылым болмыстың мәні қандай принципте жатқанын зерттейді. Бұл философиялық түсінік дүниені сандық өзгерістер призması арқылы қабылдап, мәңгілік әлемді ашады. Терминді Аристотельдің өзі енгізді, ол «Бірінші философия» бөлімінде заттардың қозғалыссыз және сезімге емес, тек ақылға қол жетімді ең жоғары принциптерін зерттеді.

# МЕТАФИЗИКА ӘРТҮРЛІ ДӘУІРЛЕРДЕ

орта ғасырларда  
теологиямен байланысты  
философияға әсер етті

17 ғасырда метафизика  
жаратылыстану және гуманитарлық  
ғылымдармен байланысты болды

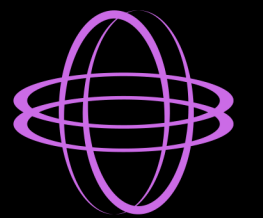
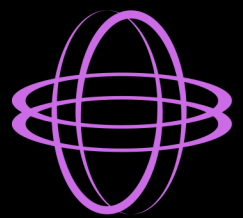
16 ғасырда "Метафизикамен"  
параллель "онтология"  
термині пайда болды

20 ҒАСЫРДА ЖАН ТУРАЛЫ ИДЕЯЛАР  
КИБЕРНЕТИКА ЖӘНЕ ГЕНЕТИКА  
СИЯҚТЫ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ  
ЖЕТІСТІКТЕР АЯСЫНДА ДАМЫДЫ

**МЕТАФИЗИКА ЭВОЛЮЦИЯСЫ ИНТЕЛЛЕКТ МАҒЫНАСЫНА  
НАЗАР АУДАРА ОТЫРЫП, ОНТОЛОГИЯНЫ АЛМАСТЫРДЫ.**

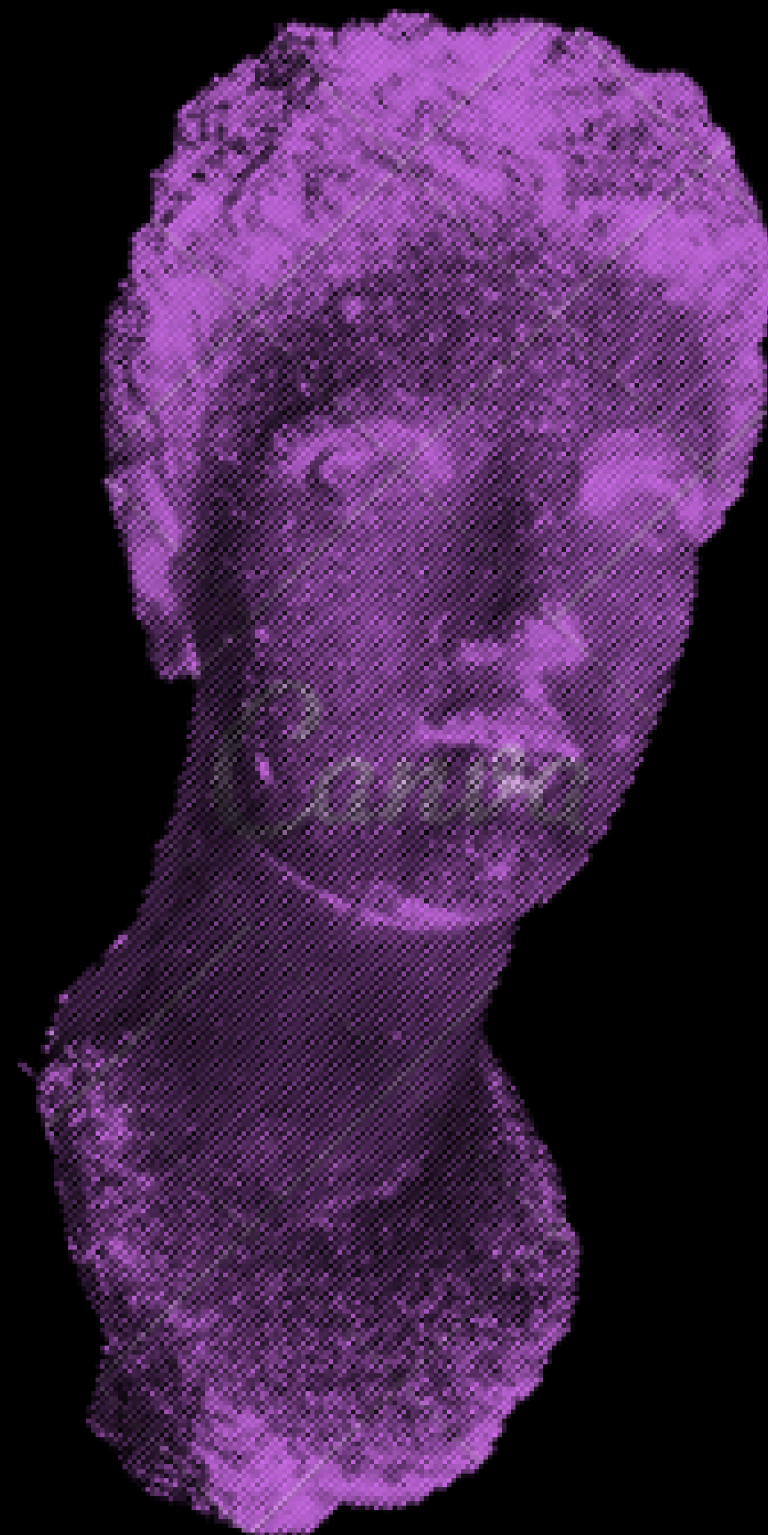
# МОНИЗМ ЖӘНЕ ДУАЛИЗМ

Монизм – дүниеде бір ғана субстанцияның бар екендігін бекітетін философиялық ілім: материя немесе рух. Монизмге негізделген дүние моделі не материалдық, не рухани негізді болжайды. Дуализм, керісінше, дүниенің шығуын екі принциптен – материалдық және рухани негізде қарастырады.



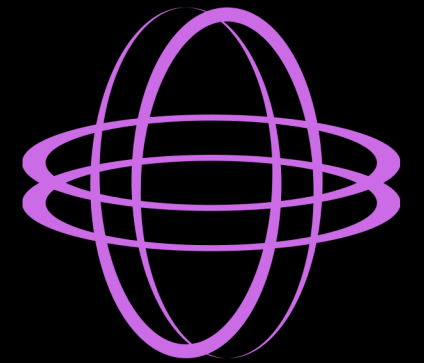
# САНА ЖӘНЕ РУХАНИ ШЫНДЫҚ

Болмыстың екінші формасы – «сана» немесе «рух». Сана – адамдар үшін дүниені қабылдаудың ең жоғарғы формасы. Ол іштен тумайды, адам миының арқасында пайда болады. Рух - адамның өзін-өзі тану және өзін-өзі реттеу арқылы көрінетін өзіндік санасы. Сана сананың әлеуметтік және топтық деңгейлерімен де тығыз байланысты.





# ИДЕЯЛАР ЖӘНЕ ВИРТУАЛДЫ ШЫНДЫҚ



**Идея – рухтың ең жоғарғы формасы, философиялық жүйелердегі білімнің дамыған формаларының көрінісі. Виртуалды шындық компьютерлік технологияны пайдалана отырып, кеңістік-уақыт континуумын өзгерту нәтижесі болып табылады. Бұл адам басқаратын жаңа шындықты құру, көбінесе электронды көзілдірік сияқты электронды құрылғыларды қолдану арқылы жүзеге асырылады.**

# ҚОРЫТЫНДЫ

Пікірталас онтология және метафизика сияқты философияның негізгі концепцияларын, сонымен қатар болмыс, жоқ болу, материя, рух және виртуалды шындықты қамтитын негізгі ұғымдарды қамтыды. Біз монизм, дуализм және плюрализм ұғымдарын қарастырдық, сонымен қатар болмыс пен ойлаудың арақатынасын талдадық. Қорыта айтқанда, адам санасы мен дүниені қабылдауының философиялық аспектілері өзекті, зерттелетін және мәңгілік мәселелер болып қала береді.



# АҚПАРАТ КӨЗДЕРІ

- <https://publications.hse.ru/>
- <https://stud.kz/referat/show/113230>
- <https://kk.wikipedia.org/wiki/>
- <https://dianomica.fandom.com/ru/>
- Реми Хесс. Философияның таңдаулы 25 кітабы. М.Хайдеггер. Болмыс және уақыт, 1927. (294-308 бб)
- Д. Джонстон. М.Хайдеггер: біз болмысты ұмыттық. (168-178 бб).
- Энтони Кенни. Антика философиясы. 1 Тарау. Бастау: Пифагордан Платонға дейін. (23-97 бб).
- Энтони Кенни. Орта ғасыр философиясы. Ибн Сина болмыс, мән және тіршілік ету туралы (243-249 бб)
- К.Армстронг. Құдайтану баяны. 1 тарау. (15-50 бб)





**НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА  
РАҚМЕТ!**

